

Raadsvergadering datum	:	7 juli 2025
Onderwerp	:	Plan van aanpak middelengebruik
Portefeuillehouder	:	Wethouder M. Vellinga
Zaaknummer	:	469488

Beslispunten

1. In te stemmen met de doelen van het plan van aanpak Nuchter Vlieland.
2. Een bedrag van €28.000 beschikbaar te stellen voor 2027 en 2028 voor het vervolg van het plan van aanpak middelengebruik, te dekken uit de geraamde jaarresultaten.

Samenvatting

In 2023 heeft het Trimbos-instituut de [Scanner alcohol en drugs](#) uitgevoerd, in opdracht van de gemeente Vlieland. Hieruit blijkt dat het alcoholgebruik onder de eilanders hoog is in vergelijking met de rest van Friesland en Nederland. Ook lijkt het drugsgebruik de laatste jaren te zijn toegenomen. Met dit Plan van Aanpak gaan we aan de slag met de conclusies en aanbevelingen uit de Scanner. De gemeenteraad van Vlieland heeft in het voorjaar van 2024 ingestemd met het traject om te komen tot een uitvoeringsplan alcohol- en drugspreventie. Het [uitvoeringsplan Helder Terschelling](#) van de gemeente Terschelling en verschillende partners diende hiervoor als voorbeeld. De aanbevelingen uit de Scanner alcohol en drugs Vlieland hebben we als thema's opgepakt om mee aan de slag te gaan tussen september 2024 en maart 2025. In dit Plan van Aanpak zijn alle thema's verwerkt en zijn er verschillende acties en interventies opgenomen om hiermee aan de slag te gaan. Het Plan van Aanpak richt zich in eerste instantie op de jonge(re) eilandbewoners, en kan later worden uitgebreid naar bezoekers. Het plan van aanpak is gemaakt door verschillende bewoners en organisaties.

Aan de raad,

1. Aanleiding

In 2023 heeft het Trimbos-instituut de [Scanner alcohol en drugs](#) uitgevoerd, in opdracht van de gemeente Vlieland. Hieruit blijkt dat het alcoholgebruik onder de eilanders hoog is in vergelijking met de rest van Friesland en Nederland. Ook lijkt het drugsgebruik de laatste jaren te zijn toegenomen. Met dit Plan van Aanpak gaan we aan de slag met de conclusies en aanbevelingen uit de Scanner.

De gemeenteraad van Vlieland heeft in het voorjaar van 2024 ingestemd met het traject om te komen tot een uitvoeringsplan alcohol- en drugspreventie. Het [uitvoeringsplan Helder Terschelling](#) van de gemeente Terschelling en verschillende partners diende hiervoor als voorbeeld. De aanbevelingen uit de Scanner alcohol en drugs Vlieland hebben we als thema's opgepakt om mee aan de slag te gaan tussen september 2024 en maart 2025.

2. Beoogd resultaat

Met dit plan dragen wij bij aan een gezond en veilig Vlieland. Dit is een Vlieland waarbij de schadelijke gevolgen van middelengebruik worden voorkomen of beperkt.

3. Relatie met omgevingsvisie

In de omgevingsvisie staat de volgende doelstelling:

1. “We gaan bij gezondheid uit van het streven naar een positieve gezondheid
Positieve gezondheid wordt wel gedefinieerd als “het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan en zo veel mogelijk eigen regie te voeren” (Machteld Huber, 2012). In de omgevingsvisie wordt ook gesteld dat gezondheid in de eerste plaats een eigen verantwoordelijkheid is waarin de gemeente niet gaat voorschrijven of verplichten. Echter wordt ook gezegd dat in structureel overleg met burgers en ondernemers de gemeente als taak heeft om gezamenlijk bewustwording omtrent gezondheid te vergroten, te inspireren, een voorbeeld te zijn en te faciliteren met betrekking tot een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving.”

4. Argumenten

1.1. Voorzetting van het plan van aanpak sluit aan bij ingezet beleid

De voortzetting van het plan om alcohol- en middelengebruik te verminderen, sluit aan bij verschillende afspraken op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Omdat het goed past bij het beleid dat al is begonnen, is het logisch om dit plan verder uit te voeren volgens het voorgestelde plan. Hieronder is het meest relevante beleid kort weergegeven:

- *Raadsbreed akkoord*

In het raadsbreed akkoord komt ‘volksgezondheid en milieu’ aan bod. Een integraal onderdeel is het bevorderen van het gevoel van welbevinden, eigenwaarde en sociaal gedrag als belangrijke onderdelen van de Vlielandse gemeenschap.

- *Omgevingsvisie*

Zie toelichting onder punt 3 van dit advies.

- *Nationaal Preventie Akkoord & Friese Preventie Aanpak*

Het nationaal preventie akkoord zet landsbreed in op het blijvend verminderen van overmatig alcohol gebruik. Hierin zijn het aanpakken van problematisch alcoholgebruik en roken speerpunten, naast het terugdringen van overgewicht. Het Nationaal Preventieakkoord zet er onder andere op in om een Rookvrije Generatie te bereiken en dat minder mensen (overmatig) alcohol consumeren. De gemeente Vlieland is een actief partner, samen met de andere Friese gemeenten in de Friese Preventie Aanpak

- *Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Fries Integraal Zorgakkoord (FRIZA)*

Het doel van het GALA is om in te zetten op een gezond en actief leven met een sociale basis in Nederland. In het GALA zijn ook speerpunten opgenomen met betrekking tot middelenpreventie die relevant zijn voor Nuchter Vlieland. Met Nuchter Vlieland sluiten we aan bij volgende speerpunten:

- Het inzetten van effectieve lokale drugspreventie, waaronder het zorgen voor wetenschappelijk bewezen effectieve drugspreventie op lokale scholen;
- Het voorkomen van middelengebruik onder jongeren;
- Het verbeteren van het toezicht op en het naleven van de leeftijdsgrens bij de verkoop van alcohol;
- Het vroegsignaleren van alcoholproblematiek, waarvoor gemeenten een netwerksamenwerking kunnen opzetten met relevante partijen zoals de GGD en de instelling voor verslavingszorg;
- Het terugdringen van roken om een Rookvrije Generatie te bereiken.

Het Fries Integraal Zorgakkoord (FRIZA) omvat ook opgaven die raakvlak hebben met de preventie van alcohol- en middelengebruik, waaronder gezond ouder worden, mentale gezondheid en veerkracht, kansrijk opgroeien en gezond leven. Ook kunnen de beschikbare budgetten in het kader van FRIZA worden benut voor de bekostiging van het plan van aanpak Nuchter Vlieland. *Zie toelichting onder financiën (punt 8).*

▪ **Gezondheidsbeleid Friese Waddeneilanden**

In de nota Gezondheidsbeleid Friese Waddeneilanden 2022-2025¹ zijn twee speerpunten opgenomen die betrekking hebben op het middelengebruik onder jongeren:

1. Het voorkomen van alcohol- en drugsgebruik onder minderjarige jongeren, en
2. Voorkomen en bestrijden van overmatig alcoholgebruik en drugsgebruik door jongeren tussen de 18 en 24 jaar (ook wel 'uitgaanders' genoemd)

Wat betreft ouderen staan in de nota onder de noemer *Gezond ouder worden* doelstellingen die gerelateerd zijn aan middelengebruik, maar die relatie wordt niet expliciet benoemd:

1. Het bevorderen van een gezonde leefstijl en meer bewegen
2. Het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak vroegsignalering (van gezondheidsproblemen).

Als bijlage 2 is aan de nota Gezondheidsbeleid het Preventie- en handavingsplan Alcohol De Friese Wadden 2022-2025 toegevoegd. Het preventie- en handavingsplan van de Friese Wadden heeft de volgende doelstellingen:

- Gebruikers, verstrekkers en andere betrokkenen bewust maken van de nadelige gevolgen van alcoholgebruik, met name voor jongeren.
- Verstrekkers ertoe bewegen om op verantwoorde en rechtmatige wijze alcohol te (laten) verstrekken.
- Gebruikers en andere betrokkenen ertoe bewegen het alcoholgebruik door jongeren te beperken of te voorkomen.

▪ **motie sociale veiligheid (2023)**

In 2023 is een motie aangenomen voor sociale veiligheid van (jonge) arbeidsmigranten. Ook deze specifieke én minder zichtbare groep kampt met problematiek ten aanzien van alcohol- en middelengebruik.

1.2 Voorzetting van het plan van aanpak is van (maatschappelijke) meerwaarde.

Het vervolg van het plan om schadelijk alcohol- en drugsgebruik te verminderen, is een belangrijk deel van een groter pakket aan maatregelen. Deze maatregelen moeten helpen om problemen te voorkomen en de manier van denken over alcohol en drugs te veranderen.

Als inwoners op Vlieland minder alcohol en drugs gaan gebruiken – of helemaal niet meer – levert dat op de lange termijn veel voordelen op voor de samenleving. Daarom is het belangrijk dat we verdergaan met de volgende stap, samen met VNN, de GGD en de kerngroep. Alleen zo kunnen we zorgen voor blijvende verandering in het gebruik van alcohol en drugs door inwoners.

1.3 Voorzetting van het plan van aanpak is onderdeel van een bredere aanpak

Het plan om schadelijk alcohol- en drugsgebruik te verminderen maakt deel uit van een bredere aanpak. Dit betekent dat het plan in de toekomst ook moet aansluiten bij andere plannen van de gemeente. Denk bijvoorbeeld aan plannen voor wonen, toerisme, jeugd en de inrichting van de leefomgeving.

Samenwerken met andere betrokken partijen (zoals organisaties, stichtingen of verenigingen) is daarbij belangrijk. Zo kunnen we ook in de samenleving zorgen voor verandering. Een goed voorbeeld hiervan is het aanbieden van gezonde en leuke activiteiten, zoals sport of cultuur. Dit zijn goede alternatieven voor alcohol en drugs. Door verder te gaan met het plan, zorgen we ervoor dat deze bredere aanpak ook terugkomt in ander beleid.

Verschillende partijen en organisaties zijn al betrokken geweest bij het tot stand komen van dit plan van aanpak. Er is een kerngroep gevormd van verschillende partijen welke zich aan het onderwerp verbinden en committeren.

¹ De looptijd van het Gezondheidsbeleid en het P&H-Plan Alcohol Friese Waddeneilanden wordt met een jaar verlengd. De plannen gelden daarmee tot en met 2026.

Kerngroep Nuchter Vlieland:

- De huisartsenpraktijk
- De Spar
- De gemeente (buurtwelzijnswerker en regisseur gezonde leefomgeving)
- Sport Fryslân (buurtsportcoach en coördinator sport en preventie)
- De politie
- De ondernemers
- Het onderwijs
- De Gemeentelijke Gezondheidsdienst (de GGD)

1.4 Vasthouden aan en versterken van de samenwerking met de andere Waddeneilanden

In 2023 bleek dat Vlieland een achterstand had ten opzichte van Terschelling en Ameland in de aanpak van schadelijk alcohol- en drugsgebruik. Met een duidelijk plan van aanpak is die achterstand kleiner geworden. Er is ook meer samenwerking gekomen, zowel op Vlieland als met de andere Waddeneilanden. Door het plan samen met VNN, de GGD en de kerngroep uit te voeren, kunnen we ervaring opdoen in de praktijk. Die ervaringen kunnen we delen met elkaar. Met een volgende stap versterken we de samenwerking met de andere eilanden nog verder.

1.5 Voorzetting van het plan van aanpak draagt bij aan (sociale) veiligheid

Het plan om schadelijk alcohol- en drugsgebruik te verminderen is vooral begonnen vanuit gezondheid en preventie. Toch kan het ook helpen om Vlieland veiliger te maken. Als professionals en organisaties beter samenwerken en informatie delen, helpt dat bijvoorbeeld om problemen in het uitgaansleven te voorkomen, zoals geweld of intimidatie waarbij alcohol of drugs een rol spelen. Het plan zorgt er ook voor dat het gebruik van (hard)drugs niet als normaal wordt gezien. Door de samenwerking tussen hulpverleners en gebruikers ontstaat er meer zicht op de vraag waarom mensen alcohol of drugs gebruiken.

Door ervaringen en kennis te delen, kunnen we ook criminaliteit en ondermijning beter tegengaan. Dat zorgt voor meer veiligheid, zowel op Vlieland als in de regio. Ook de samenwerking met handhaving en politie kan hierin een grotere rol gaan spelen.

1.6 Voorzetting van het plan van aanpak kan óók op korte termijn tot zichtbare resultaten leiden

Met een onderzoek (de scanner) is goed in beeld gebracht hoe groot het probleem van schadelijk alcohol- en drugsgebruik op Vlieland is. Het plan van aanpak is een eerste stap geweest naar een actieplan. Door mee te denken en mee te doen, zijn veel verschillende mensen en organisaties betrokken geraakt. Het is nu belangrijk om deze betrokkenheid ook echt te gaan gebruiken in de praktijk. Samen met VNN kunnen we kijken welke acties snel en makkelijk uit te voeren zijn (het zogenaamde 'laaghangend fruit'). Zo kunnen we op korte termijn al resultaat zien. Daarnaast is het belangrijk dat het een meerjarige aanpak is. Stap voor stap creëren wij een nieuwe cultuur op Vlieland, waarin minder alcohol en drugs vanzelfsprekend zijn. Dit vergt een lange adem en meerjarige actieve inzet.²

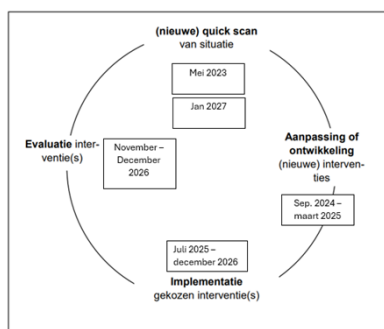
5. Kanttekeningen/risico's

1. De aanpak van alcohol- en drugsgebruik vraagt om een lange adem.

Het structurele resultaat van dit plan is niet meteen zichtbaar. Het is onderdeel van een grotere en langere aanpak. Daarom moet u preventie van alcohol- en drugsgebruik niet zien als iets wat wij maar één keer hoeven te doen.

Het advies dat nu wordt gegeven, is een start van een meerjarige aanpak.

² Meer informatie over het IJslandse model van middelengebruik onder jongeren: [De IJslandse aanpak van middelengebruik onder jongeren - Trimbos-instituut](#)

2. De doelgroepen zijn divers

Uit het onderzoek van 2023 (de scanner) en het plan van 2024 blijkt dat alcohol- en drugsgebruik vooral een probleem is bij bepaalde, diverse doelgroepen. Het doorbreken van patronen en gewoontes is moeilijk en kost veel tijd. Maar als we niets doen, lopen we juist het risico dat verslavingen erger worden en van generatie op generatie blijven doorgaan.

3. De wijze van structureel financieren vanuit het Rijk is nog onzeker

Voor 2025 en 2026 zijn de SPUK IZA middelen bekend en kunnen deze ingezet worden. Voor 2026 wordt dit in juni definitief. Echter voor 2027 en 2028 zijn deze middelen nog onzeker. Deze middelen zijn gekoppeld aan deelname van het AZWA, Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord. Dit is een extra aanvulling op het Integraal Zorg Akkoord. Hier wordt in juni over gestemd op de ALV (algemeen leden vergadering) van de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten). Als dit positief uitvalt dan is er ook voor deze jaren een dekking. Voor nu vragen wij geen middelen aan voor de regierol vanuit de gemeente omdat er budget is voor de regisseur gezonde leefomgeving. Maar ook dit blijft afhankelijk van de financiering vanuit de landelijke overheid.

4. Het inzichtelijk maken van besparingen is moeilijk.

Preventie is moeilijk meetbaar en daarmee weet je nooit helemaal zeker wat je nou precies bespaart. Hoe maak je het succes meetbaar en hoe wordt en bewezen dat een preventiemaatregel voorkomt dat bijvoorbeeld jongeren minder gaan gebruiken? Door actief in te zetten op de samenwerking met VNN hopen wij zicht te krijgen op hoeveel aanmeldingen zij krijgen. Daarnaast gaat de huisartsenpraktijk onderzoeken of zij binnen hun systeem kunnen registreren wanneer er bezoekers komen met problemen gerelateerd aan alcohol of drugs.

5. Het is lastig in te schatten hoeveel middelen er nodig zijn voor in de toekomst:

Uit de eerste looptijd van de aanpak moet blijken wat er in de toekomst nodig is om de aanpak succesvol en effectief te blijven voortzetten. Het is mogelijk dat er behoefte is om in de toekomst de focus te verleggen of om op te schalen, bijvoorbeeld door de inzet van een "outreaching hulpverlener", voor inwoners die moeilijk bereikbaar zijn, maar wel dringend hulp nodig hebben. Op basis van zorgvuldige evaluaties met de kerngroep zal eind 2026 hier invulling aan worden gegeven.

6. Uitvoering

Stap 1. Uitvoering plan van aanpak

Na de vaststelling van het plan van aanpak starten de eerste acties, in samenwerking met de kerngroep en stakeholders. Op dit moment heeft het Trimbos de rol van kwartiermaker overgedragen aan de 'regisseur gezonde leefomgeving' van de gemeente en ligt dus de regierol bij de gemeente. Op dit moment zullen Verslavingszorg Noord Nederland (VNN) en de GGD worden betrokken als lokaal adviseurs.

Stap 2. Verbreden aanpak

Deze stap zal tegelijk lopen met de uitvoering van het plan van aanpak. Het plan van aanpak zal verder worden verbreed binnen de ambtelijke organisatie. Zoals uiteengezet in de argumenten (onder 1.3) kan

hier een koppeling worden gemaakt met andere beleidsterreinen en uitvoeringsagenda's, in samenhang met beschikbare budgetten.

Stap 3. Evaluatie plan van aanpak

Een jaar na invoering van het plan van aanpak zal er een evaluatie plaats vinden tussen de gemeente Vlieland en het Trimbos. Ook kijken wij opnieuw waar wij staan in de samenwerking met Schiermonnikoog, Terschelling en Ameland. De inzichten uit de evaluatie met Trimbos kunnen vervolgens bijdragen aan de samenwerking en werkafspraken met de VNN, de GGD en de kerngroep. Op basis van alles wat tot dan toe is gedaan, wordt gekeken wat de volgende stap moet zijn. Er komt een moment van terugkijken: wat is er bereikt, wat zijn de verwachtingen voor de toekomst, en welke werkzaamheden moeten misschien worden aangepast. Ook wordt besloten of de aanpak breder moet worden gemaakt of niet. Na de evaluatie komt er een raadsvoorstel om de budgetten voor 2027 en 2028 te bestendigen.

7. Communicatie

Via onze gemeentelijke communicatiekanalen worden inwoners op de hoogte gehouden over de bedoeling van de aanpak en de verschillende activiteiten.

8. Financiën

De uitvoering voor 2025 en 2026 wordt gedekt uit de SPUK IZA. Wij willen de uitvoering structureel neerzetten en er wordt alvast een voorschot voor de uitvoering voor 2027 en 2028 gevraagd, te halen uit de geraamde jaarresultaten.

<u>Totale kosten:</u>	<u>Jaar</u>	<u>Bedrag</u>	
☐ Eenmalige kosten	2025 en 2026	€27.874,- per jaar	<u>Gedekt vanuit de SPUK IZA</u>
☒ Structurele kosten	2027 en 2028	€28.000 per jaar	<u>Geraamde jaarresultaten.</u>

9. Juridische Zaken

De gemeente Vlieland is verantwoordelijk om bij de mandaatgemeente (Smallingerland) te verantwoorden hoe de SPUK IZA middelen, binnen de vrije ruimte, worden besteed. Hierop is de SISA-procedure van toepassing.

10. Bijlagen

Bijlage 1: plan van aanpak 'nuchter Vlieland'

Vlieland, 27 mei 2025

Burgemeester en wethouders van Vlieland,
M. Schrier, burgemeester
A. Idema, gemeentesecretaris

De raad van de gemeente Vlieland,

gelezen: het voorstel van burgemeester en wethouders van 27 mei 2025

B E S L U I T:

1. In te stemmen met de doelen van het plan van aanpak Nuchter Vlieland.
2. Een bedrag van €28.000 beschikbaar te stellen voor 2027 en 2028 voor het vervolg van het plan van aanpak middelengebruik, te dekken uit de geraamde jaarresultaten.

Aldus vastgesteld in de raad van de
gemeente Vlieland in zijn openbare
vergadering van 7 juli 2025

de griffier,

de voorzitter,

M.G. Brinksma-Brandenburg

M. Schrier